Број 264. У Новом Саду у четвртак 28. новембра 1902. Година XXXVII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за овецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплате и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Спор код »Матице Српске«.

У најновијем извештају управног одбора „Матице Српске“, има једно место које говори о надпрегледању Матичине благајне.

То занимљиво место гласи овако:

„Одбор за сконтровање благајне Матичине јавља, да је касу изненада прегледао и исту у најбољем реду нашао. Уједно јавља одбор и то, да је при прегледању главног дневника свију фондова нашао, да су 19. нов. о. г. Ђорђе Бељански и Лука Јоцић, као од главне скупштине изабрани супер-ревизори рачуна тога дана сконтровали благајну Матичину. У тој истој ствари поднела је и благајница извештај и умолила је за упутство. Како по чл. 20. устава друштвеног надгледање благајнице и сконтровање исте спада не само у дужност него је то и искључно право управног одбора, а од скупштине изабрани супер-ревизори рачуна имају само да надпрегледају готове годишње рачуне, које је управни одбор већ прегледао и одобрио, те њима на супер-ревизију предао: то се имају споменути супер-ревизори обавестити, да су они делокруг свој прекорачили, кад су оно чинили, на што нису били овлаштени. Уједно се издаје благајници строг налог, да у томе од сад увек тако поступа, као што то прописује устав Матичин“.

Држимо да је погрешно становиште, које је заузео управни одбор „Матице Српске“ у овом питању. Истина је, да по § 20. устава Матичиног има управа права, па и дужност, да надгледа благајну и сконтрира исту. Али у том уставу нема нигде, да је то „искључиво право управног одбора“ како то погрешно и нетачно вели извештај. Ту реч „искључиво“, која тако много значи, додао је управни одбор самовласно.

Извештај управног одбора вели даље, да „супер-ревизиони одбор“ има само права, да надпрегледа годишње рачуне, које је управни одбор већ прегледао и одобрио, а да нема права сконтрирати благајну Матичину.

Овога нема у уставу „Матице Српске“. Тамо делокруг икаквих ревизора рачуна није означен ни једном речи. И занимљиво би било знати: на основу чега одређује управни одбор делокруг „супер-ревизионом“ одбору? Он то нигде не каже.

Када је у уставу празнина, онда се мора употребити сличност, аналогија. Кад се тиче прегледања рачуна и благајне у једном удружењу, онда је најближе, да погледамо одредбе трговачког закона. У нашем трговачком закону (§. 195.) ревизиони, надзорни одбор има права да ма кад прегледа књиге, рачуне и благајну. Дабогме да то спада у првом реду у дужност управе, јер управа не би била управа, кад не би имала то право и ту дужност. Али то није „искључиво право и дужност управе“. Одбор за прегледање рачуна има управ дужност да надпрегледа управу и њену савесност у прегледању рачуна и благајне.

Овако је по трговачком закону. Но узмите правила ма којег друштва, које није трговачко. И ви ћете наћи, да поред управе, има свуда и надзорни одбор, и сваки тај надзорни одбор има права да прегледа књиге, рачуне и благајну, кад год нађе за потребно. Обично му се ставља у дужност, колико пути најмање мора то чинити преко године.

Но занимљиво је и ово: Управни одбор „Матице Српске“ назива одбор од три лица, кога бира скупштина за прегледање ревидирање рачуна: Супер ревизиони одбор. Зашто? Зар управни одбор Матичин не зна како се зову Матичини одбори? У извештају „Матице Српске“ о стању фондова за 1901. годину, страна 2., 3., 4 и т. д. стоји свуда рачунопрегледачи главне скупштине, а нигде „рачуно-надпрегледачи“, „супер ревизори“. Но не само да се рачунопрегледачи сами тако потписују, него их је и управни одбор увек тако звао. У извештају о раду управног одбора „Матице Српске“ од 1899—1900. године на страни 47. стоји ово: „Главном скупштином и управним одбором одређени рачуно-прегледачи прегледали су рачуне и т. д. Па нашто сад одједаред друго име? Зар зато, што сваки зна шта су права рачуно-прегледача, а кад се каже „рачуно-надпрегледачи“, зар ће се моћи о том разно говорити и мислити?

У „Матици Српској“ има осим управе само један ревизиони одбор. Звали ви њега како год хоћете, он има да испуни празнину, да надгледа управу. И као што управа има права и дужност да се уверава о тачном званичењу, тако исто треба да буде одбор, који ће ту тачност управе прегледати. А да то може учинити није доста да прегледа готове годишње рачуне, које је управа већ прегледала и одобрила. То би било мало. Јер и управа не би могла да врши тачну контролу, кад би само прегледала годишње рачуне које саставе чиновници.

У осталом, кад се породи спор, јер има у уставу празнине, увек је обичај и ред и правило, да се не тумачи на уштрб нечијих права. Управни одбор „Матице Српске“ право би био урадио, да је био ширих прсију, предусретљивији према онима, које је изабрала главна скупштина „Матице Српске“, ради ревизије. Да је управни одбор поступао попустљивије, он би ван сваке сумње учинио по правди и нико живи му не би замерио. А кад се латио онако тесногрудог тумачења, сви ће му с правом замерити.

Нови Сад, 27. новембра.

Криза на све стране. Од кад се министар председник Сел вратио из Беча, пуне су новине са вестима о кризи. Владар је изјавио, да се војени предлози морају усвојити, они су важнији од свега другог. Но опозиција угарског сабора продужује опструкцију. Хоће дотле да говори о индемнитету, да не могу ставити ни на дневни ред питање о војеним предлозима. С тога се говори, да ће угарски сабор бити распуштен и наредиће се нови избори.

У Аустрији опет изјавили су Чеси, ако се не реши језичко питање и не падне Кербер, неће допустити да се прими закон о повишењу броја регрута.

Да ствари у опште не иду добро, по знаје се по министру председнику Селу. Он је био у седници угарског сабора од уторника јако раздражен. Сваки час је упадао говорнику у реч. Догодило се, да га је председник Апоњи опоменуо. То јест, кад је он упао говорнику у реч рекао је председник: Молим господу да не упадају говорнику у реч. Министар председник ни-

---

ПОДЛИСТАК.

Наша орнаментика (украси) на умору.

Културни развитак једнога народа не задржава се на појединостима, него својим валима запљускива цео живот онога народа код кога се развија и за који важи.

Тај се развитак онда огледа у свима правцима и у свима странама тога живота. Па тако је то било и са нашом културом у средњем веку, она се показала у свима правцима нашега народнога живота. Она се развијала из тога живота и за тај живот, па је била своја, била је српска по обележју, по духу и по смислу.

Та наша култура је имала толико својих огранака, колико је народни живот имао својих потреба, особина, величина и т. д. Све ово је опет имало своје огранке и природно се једно из другога сновало, као што се снује и живот једнога народа. И тако су се развили и разни радови, па по овим радовима су се осули и разни украси, те је тако дошло и до наше орнаментике (украсе).

Кад се узме у расматрање цео наш културни рад и пође се унатраг, то ће се видети да је варница тога развитка кренула из византиског живота и византиске културе. Но после се разгорео плам те културе, а то већ беше посао српскога духа, српскога рада, српске руке, то беше већ својина српскога народа. Тако стоји ствар у опће, али тако стоји ствар и у појединостима. На свакој струци нашега културнога рада опажа се та опћа црта, па се то опажа и на украсима. Ту се укрштава двоје: примена тога у пословима, па онда и састав тога, а у саставу се срета опет оно, што је прешло с колена на колено, и оно, што је примљено.

Из тога је створена целина са чисто нашим обележјем, баш као што је створен и чисто наш живот. Наш народ је нову праву славну веру у неколико посрбио, а ова њега задојила новим истинама, које су у његовим недрима покренуле нове осећаје, распириле у његовом мишљењу нове појмове. Све се ово до ситнице опажа и на нашим украсима кад се она расплете до својих ситница и кад се тако стави на испитивачки сто.

Пре примања хришћанства наш народ је био потпуно народ природе, па је у природи живео, у њој се богу молио, из ње узимао своје светиње, она га је бранила од зла. Није дакле чудо што се он њоме послужио где год је требало, па је онда то узео и за своје шаре и украсе. Дакле вероватно је да је после првог културног корака те мотиве узео и у своје украсе. Према томе, то би било његово и у основима наших украса која се одржала до данашњега дана. Но одсеви византизма су и ту учинили своје, те је и у овај рад унешено оно што је он имао а дотерало се према овим чисто нашим основима. Дакле сами геометријски облици и њихова употреба у пуном смислу те речи пренесена је отуда и у наше украсе, али је све то према нашим основима дотеривано. Тако је направљена једна целина, која је према развитку нашега духа у наше културе дотеривана. Ова струка наше домаће вештине се била развила до онога ступња, до кога се развила и уопће наша култура, наш рад и наша вештина. Кад је све пало, пало је и ово, те је ишло на траг и до данашњега дана, а где ће се све задржати, то бог свети зна.

Ова грана наше вештине огледа се на нашим старијим тканинама, везовима, грађевина, животописима иначе радовима ове врсте. И док је то све било у цвету, били су у цвету и наша украси а кад је то почело опадати, као што је речено, почела је опадати и орнаментика. Но што је главно, суштина наших основа се одржала и до данашњих дана, па ако баш не свуда, а оно бар у појединим нашим крајевима и редовима. То се опажа на тканинама и везовима, у колико их још има, а то се опажа и на појединим цртежима. Но значајно је то, да су се одржали најуже они мотиви, који су из нашег живота поницали из

је примио ни то мирно, него рече: Извол те опоменути посланика Кубика. На то је опозиција лармала.

Стање је врло заплетено, јер су и преговори ђумручки и трговински између Аустрије и Угарске тако застали, да нису могли да их ни сад крену напред Сел и Кербер.

Избори епархијских скупштинара

у будимском владичанству.

Мохач, 26. новембра. (Брзојав. Доцне стигао за прошли број) Од световњака изабрани су за епарх. скупштину: Др. Емил Гаврила, Младен Љубојевић посланик, Светозар Ристић. Ђока Косић, Урош Рацковић. Сава Гојковић, Лазар Рајић, Аркадије Дворнић, Иван Стајевић, Никола Михајловић. (Име изабраног учитеља не може да се прочита.) Сви су световни радикали.

Од свештеника изабрани: Урош Мађаревић, игуман Еторијан, Стеван Михалџић Исидор Бошњак, Петар Весин. — Већина свештеника радикали.

* * *

Будимпешта. (Брзојав.) При избору епархијских скупштинара у будимској дијецези су изабрани: Евген Думча, др Емил Гаврила, Јован Игњатовић, Павле Баровински и два ратара: Александар Бечејић и Атанасије Голуб. Чика Стевина листа је пропала, а с том листом и он. Господа свештеници су отишли код проте на ракију. Сигурно ће тамо изабрати скупштинаре између себе. — Већ према овим брзојавима имаће радикална странка у епархијској скупштини будимској већину. А назадна странка ће од 30 скупштинара једва имати 10.

Реформе у Турској.

У последње време много се говори о реформама у Турској, и нас се све ово тиче с тога, што у Старој Србији и Маћедонији живи велики део нашега народа, који се одржао у овоме срцу негдашње српске царевине, па баш због тога много и пати. Не треба се ту обмањивати, па треба бити начисто с овим: Они, који су радили, да се сруши српска држава, раде данас да се тамо униште и последњи остатци српскога народа Тим би било поништено и последње право српскога народа, на срце негдашње своје царевине, па би онда, свему био крај бар што се тиче српске мисли.

Ово се радило од пропасти српске државе, ово се ради данас, па ће се радити и даље, но поред тога се ради још нешто и ево шта: Српски народ је и тамо показивао своју отпорну снагу, па кад је сила дотеривана до дувара, то је она попуштала, али празним обећањима. Тада се увек дизала прашина са реформама, па су се ту бирале комисије, ове су радиле, но напослетку, у ствари опет није било ништа. Кад је прошла опасност, то су терана и даље пасиља, па је ишло све по старом...

Ако се само мало осврнемо у натраг, то ћемо видети комешање по горњим земљама, шта више видећемо отворен устанак у Маћедонији, проливање крви по Старој Србији, ужурбаност по Србији, Црној Гори и Бугарској, па чак и на руској граници. Па шта је онда било? Одмах су се кренуле дипломате, као и увек, те су саветовале турској царевини да заводи потребне реформе. Већ ово упада у очи, јер ако би могло у опће бити говора о реформама, то би се морало спровести све оно што је утврђено берлинским уговором. Међу тим и то би било мало, пошто тај народ припада у свима правцима, па има права по природним и писаним законима да живи човечјим животом. За то се води борба између освајача и слободара, та се борба мора тако свршити, да ће се једна страна сатрти, а друга остати да живи.

Овако би се то давно свршило, да се није умешала и трећа сила, која хоће да наследи обе ове борачке стране, па онда ствар удешава да се обе ове стране ослабе тако, да то буде згодан елеменат за владање и кулучење. Ето, то је значај тога процеса, и тих силних оглашених турских реформама, то знају они који се тамо боре: турска царевина и српски народ, а то зна и тај трећи непозвани наследник. Дакле, што се сада с турске стране поново излази са питањем реформама, то је, да се старој тактици задоста учини, па да и опет опасност глатко прође.

Но ово стоји тим више, што је турска влада изишла са реформама, које не би ништа значиле све кад би се спровеле. Турска хоће да уреди жандармерију, административну управу и судове, а тим сама признаје, да ни ови основи једне државе нису на своме месту. Спровађање ових реформама поверава се валијама, који су до сада највише зла чинили, а шта то значи, каже се по себи. Кад би се ове реформе и ставиле на хартију, просто не би биле изведене, па би све било као и пре. Но с друге стране, кад би се све то и остварило, то се бар српски народ не би могао ни смео задовољити. Он би се за сада смео задовољити са потпуном автономијом тих земаља, која би народ очувала и развила за већа дела, а кад се то не пружа, српски народ се најмање може загрејати за оваке реформе.

Кад ствар реформама тако стоји, онда, тако стоји и судба тих српских земаља и тога српскога народа. Он мора своју судбу и своју будућност носити у својој руци, те нека је наговештено ово: Српски народ треба да се прикупи, те они пећеници да издрже и у најстрашнијим тренутцима. Њихов живот амо је највеће право српскога народа на те земље и на њихову слободу. Слободне српске државе требало би да се спреме за велика дела, јер та спрема је не само гаранција њихова опстанка него је гаранција опстанка и слободе српскога народа у тим земљама. Напослетку, цео српски народ треба да има осећаја и жртава за ту браћу. Овако спреман српски народ најбоље би одговорио на турске реформе.

Др. Ђ.

Политички преглед.

Угарски сабор. У последњој седници угарског сабора решено је на предлог министра-председника, да се саборске седнице продуже за један сат. Опозиција је била против али је остала у мањини. Но ни тај сат неће кренути послове брже напред. Опозиција ће мало више говорити и задржаће брже решавање послова.

Програм српске владе примила је с великим неповерењем београдска опозициона штампа. Упало јој је највећма у очи, што влада обриче, да ће уставним путем укинути сенат. Сенат се никад није допадао народу, сад се не допада ни влади. Но држе, да кад се стане мењати устав, неће се влада задовољити само с тим, да се укине сенат, него ће уз то укинути још што шта, и то баш оно, што би крњило права народа.

Руски цар на војску и флоту. Сада 11. децембра навршиће се двадесет и пет година како је пала Плевна. У спомен тога дана руски цар Никола је упутио проглас на војску и флоту. У томе прогласу вели цар: Пре двадесет и пет година је пала Плевна, те је тако отворен пут нашој војсци, која је напред продирала, те је тако тај рат решен. На тај дан по нашим верским прописима, сетимо се успомене Александра II., по чијој је вољи отпочет тај величанствени рат. Даље да се сетимо успомене цара Александра III., који је помагао да се та воља његовога оца извела. Према томе је сносио сву тежину рата и он је примио на своја плећа. Тога дана сетимо се и живих, који су у томе величанственом рату учествовали и били сведоци нашега јунаштва. Они су сведоци јунаштва и снаге на којим основима моћ Русије почива. Ако вечна промисао нареди да се наша отаџбина поново нађе у искушењу, то сам уверен, да ће моја војска и моја свита учинити своју дужност.

Енглези и Немци против Венецуеле. Између Венецуеле, Немачке и Енглеске је било сукоба, и то с тога, што Венецуела није хтела да извршава постојеће уговоре. И тако су поданици Немачке и Енглеске у више прилика претрпили штету. Особито се то догађало за време последњега грађанскога рата у Венецуели, у коме се енглеским и немачким грађанима насилно узимало имање. Енглеска и немачка влада су позивале и позивале венецуелску владу да учини задоста својим обвезама према тим грађанима. Но влада је ствар непрекидно одуговлачила, те је дошло дотле, да су Енглеска и Немачка упутиле ултиматум на Венецуелу. У колико ова влада сада учини што треба, то ће се ствар свршити, а у колико се и даље буде одупирала, то ће доћи до енглеско-немачке акције против Венецуеле. Но сад се намеће и само питање: Шта ће на то рећи Америка. У тој ствари је проговорио председник Америке и рекао је, да се Америка неће у ту акцију мешати док се ствар

најстаријих времена, а подало је оно позајмљено ма да је посрбљено. Још се на тканинама и везовима то опажа и ако у најобичнијем стилу и облику. Ваља разгледати наше ћилимове, торбе, без, јер иначе све то више и не опажа. Све је сведено у најуже границе, па ваља учинити до пропасти још само један корак.

У животу једнога народа се толико пута догађа да се појединo његово обележје смакне са овога света. Сад или је то са његова немара, или је са каквих тешких околности. Довољно је то, да дође и до тога, да се тако утру сви основи тога народног живота, па или тога самог народа нестане са овог света, или сам тај народ постане друго нешто. Ми не тајимо ово: Нашем народу се такођер то догађа, но он се бори, и како ће се свршити, то оставимо времену, али ваља бар прибележити ово: Нама на очи глед грабе тековине, па не кажу ни откуда су узели, а то се догађа и са нашим украсима. И тако ће на послетку наша својина прећи туђину у руке, а то не би смело бити бар док смо ми ту. Но на жалост, ми видимо да се то у истини касапи и износи по разним изложбама као производ оних, који те наше тековине излажу. Против тога треба устати одлучно, али треба неговати своје украсе и сачувати је у свој својој чистоти, но како?

Као што је познато код нас се доста тумарало и са песмом тамо амо, па се нашло људи, који су све то ставили на праву основу, те се сада наша народна песма развија дивно у српскоме руху и духу. Овим радом су наши вештаци на томе пољу стекли грдних заслуга, али су спасли и једну страну нашег народног живота. Наша цртачка вештина треба да учини то исто за наше украсе, па да се на чисто изведе још једно питање и спасе још једна карактерна црта нашега живота. Тим би наши вештаци овога кова стекли грдних заслуга и њихова имена би сачувала повесница наших вештина као саставни део наше културне повеснице.

И на овомо пољу је до сада нешто рађено, али није урађено све што треба. није повучена чиста и јасна граница иза које се могу ове искрице наше вештине сачувати. С тога треба тај посао продужити и све наше мотиве расчистити, па онда све то унети у нашу цртачку школу, а одавде унети у наше школско цртање. Целина предмета би се могла уредити и поделити према њиховој вредности и према њиховом развитку. Тим путем би то дошло у живот и употребу, те нам га нико више не би могао узети.

И наши украси се не смеју узимати као једна маленкост, јер је то резултат дугогодишњега рада и једна важна тековина. Савршеност у укусу и појмовима о лепоме, показује висину културну на којој се један народ налази. Опадање ових значи опадање душевних лепота једнога народа, то не смемо допустити, али онда не смемо напустити ни нашу орнаментику која је већ на умору.

Св.

окреће око тога, да се Венецуела притегне на вршење обвеза. Но ако би енглеско немачка акција прешла ту границу и пошла освајањем то би се онда Америка умешала и освајање спречила.

Р. бр. 76/1902.

Славним Месним Школским Одборима и српским народним учитељима и учитељицама протопрезвитерата темишварског.

Обзиром на 89. § Школском Уредбом од 1872. г. на наредбе високославног Школског Савета и одлуке славног српског Школског Одбора темишварског и обзиром на то, што су сада и у темишварском школском срезу намештене оспособљене учитељске снаге, од којих се лепом зборском раду може надати: сазива се овим учитељски збор среза (протопрезвитерата) темишварскога на седницу, која ће се дана 28. новембра (11. дец.) после подне у 3 сата у дворани српске православне црквене општине у Темишвару Фабрици са следећим дневним редом одржати:

Поздравни говор председника школског референта.

1.) Саветовање о пословнику среског збора.

2.) Избор часника.

3.) Предавање Ђуре Терзина српског народног учитеља у Фабрици.

4.) Предавање Владимира Торђанског српског народног учитеља у Мехали.

5.) 6.) Евентуални предлози.

7.) Одређење времена, места и дневног реда поновног састанка уз претходну пријаву тема.

У смислу »Уредбе« издате наредбом високославног Школског Савета бр. 39. из г. 1879 »На ове састанке дужни су доћи сви учитељи и учитељице« (и забавиље) »друкчије плаћају новчану глобу« . . . Извињују се само случајеви болести . . . »и мора се напред председнику јавити« . . . »Седнице су ове јавне и може бити присутан сваки члан црквене општине и желети је, да и на ове договоре дођу и свештеници и да учествују саветом особито у питањима тичућих се месних надзора школе и тичућих се цркве.«

»Учитељима« (учитељицама, забавиљама) »да ју њихове општине гратис подвоз и по три круне дневница.«

Што се Славном Наслову знања и управљања ради том учтивом молбом ставља до знања, да око успеха тога састанка што више поради.

У Темишвару дне 18. нов. (1. дец.) 1902.

Ђ. Поповић,
као председник.

ИСПРАВАК.

У 254. бр. цењене »Заставе« од 15. нов. о. г. а у чланку »Српски манастир и њихова добра« написао је непознати писац ове редове: »Проучавајући прорачун наших манастира . . . Тако на пример у прорачуну има стална рубрика »инвенстиције« (подизање њива) са К 13.733. Од ове своте отпада на манастир . . . и на Месић 5460 све у крунама . . . Особито код манастира Месића упада у очи свота да је »инвестиција« на 10 јутара 5460 К. То је неприродно, већ ако се не мисли и 264 јутра виноградског земљишта обрадити у оранице. Заиста у сва ова три манастира изгледа да настојатељи, односно они, који склапају прорачун не разумеју саму реч »инвестиције«, него они као од ока тек да се рачун изравњава . . . и т. д.

Као пр. управитељ манастира Месића овим исправљам оно што се на исти манастир односи.

Предвиђена свота од 5460 К у рубрици »инвестиције« није за подизање њива но винограда. Исту је своту, из рубрике »виноград и подрум«, у коју сам је ја завео био, пренео у рубрику »инвестиције« епарх. рачуноприглед-ач, као што му мотивација гласи с тога, што рубрика »виноград и подрум« значи оно, што кућа потроши — попије — а »инвестиција« пак оно, што ће манастиру користи доносити.

Ту и такову мотивацију примио је прво Сл. епарх. адм. одбор, као што је и сав прорачун потпуно онако потврдио, као што сам га ја предложио; за тим је Всл. С. Одбор без и једне примедбе, те и без брисања и једног циглог филира из прорачуна — исти потврдио.

Непознати писац могао је дознати на што ће се иста свота употребити, да је прочитао тој рубрици припадајући прорачунски табак; тамо стоји ово: »На прекопавање 10—12 јутара (а риголовано је 15 јутара) . . .; на полагање прекобројних каламака (олтовака) у 5 јут.; на радњу 10 јутара окаламљена винограда; на засађивање 5—10 јутара дивљаке (засађено је 10 јут. и то дупло), као и на радњу истих; на радњу 1 ¼ јутра отело винограда . . . Свега: 5460 круна. Ако није имао прилике то да учини, или да загледа у извештај о раду епарх. адм одбора вршачког теч. 1901. године, могао је, без зазора, управу упитати и потражити разјашњења, које би му управа драговољно и поднела; а и у будуће стоји на расположењу да пружи извештаја сваком о оном, о чему је рад што дознати и знати. Држим да је прорачун са разумевањем састављен; да није »од ока тек да се рачун изравњава« . . .

У Вршцу, 19. новембра 1902.

Јован Малушев,
парох вршачки
пр. управитељ манастира Месића.

Славном уредништву „Заставе“.

Нови Сад.

Српска академска омладина у Петрограду моли Вас, г. уредниче, да, у интересу опште ствари, у свом цењеном листу наштампате овај

ПРОГЛАС.

Тешки положај многих наших сународника, који су дошли овамо ради даљег образовања, побуђује нас да и овим путем обратимо на то пажњу свију оних, који би били намерени у истом умљу путовати у Русију и да им братски посаветујемо, да то нипошто не чине, ако не мисле подврћи се свим могућим невољама и у материјалном и у моралном погледу. И Словенско Добротворно Друштво и Комисија за образовање јужних Словена, више пута су објављивали, да су сва њихова стипендијска места попуњена и, почем многи овдашњи ђаци чекају и заузимају чим се која ослободи, то, за оне, који после долазе, нема изгледа да би могли добити стипендију. Затим, према издатим правилима, за добијање стипендије тражи се препорука месног преставника руске владе, преко кога се и шаљу односне молбе с документима. Ко мисли обићи сва та правила, т. ј. доћи у Русију без претходног одобрења, довољне спреме и уредних докумената, — тај у напред сам себе осуђује на неуспех и излаже се свакојаким незгодама.

Што се тиче свију других обавештаја у томе погледу, ми ћемо, драге воље и колико нам је могуће, бити свакоме на руци. Обраћати се треба преко нашег председника (С. Петербургъ. Демидовъ пер. д. № 9, кв. 14).

№ 14. Петроград, 10. новембра 1902.

У име Српске Академске Омладине
Председник
Л. Х. Пиштелић,
cand. jur.

Тајник
Мил. С. Бошковић,
stud. theol.

Молимо редакције свију српских листова да прештампају овај проглас.

Вести из места и са стране.

Позив на претплату. 1. децембра о. г отварамо нову месечну претплату на „Заставу“. Цена је на месец дана 2 круне 40 пот. Уједно учтиво умољавамо наше пошт. претплатнике којима крајем новембра истиче претплата, да изволе исту за времена, за месец децембар обновити, како не би у шиљању листа до прекидања дошло.

Администрација „Заставе“.

Извештај о стању друштва за српско народно позориште. Друштво има осим коровоће и шаптача, 24 редовна члана и 9 ванредних чланова. Свега 33 члана. Међу овима је 21 мушки и 12 женских чланова. Држимо и сувише чланова за наше скромне прилике. Но зато бар донекле и расте дефицит . . . „Крајцарашки прилози“ донели су од 1. јуна до 31. децембра 1901. године само 30 круна. То је без сумње доказ још једне — преварене наде. Са главним цифрама позабавићемо се још опширније.

Српским певачким друштвима. Умољавају се сва српска певачка друштва, да „Београдском певачком друштву“ изволе јавити дан и годину свог оснивања. Стан друштвени: Краља Милана улица број 45.

Кикиндско Српство. Кикиндско Српство је најмногобројније, па је још пре десет година стојало и економски врло добро. У то време је према Несрбима стојало као 2 према 1, што је одмерено према стоању вирилаца. Крајем ове године има странаца вирилаца 64 а Срба 61, те се види, да су први превагнули са тројицом. Ако се узме још да међу Србима има приличан број дипломираних, којима се рачуна принос двоструко, онда нам биланса испада доста незгодно. С овим приликама свакако треба рачунати.

На догледу светлих празника. Наши овогодишњи празници су на догледу, а најмилији је празник Божић са својим српским украсима. О Божићу се дарива свако чељаде са каквим даром, па ма то био и најмањи дарак. — Ако погледамо данас око себе, видећемо толику сироту децу, која о празницима неће имати никаква дарка. Такој деци су пружали по који дарак добри људи, који имају срца и осећаја за сиротињу. Највише су у томе погледу чиниле наше женске задруге. Нека се те добротворне задруге и ове године сете сиротиње, али нека се сете и награде своје за така добра дела. Благо милостивима!

Грозно убиство. Читамо у шабачком „Косову“: На дан 16 ов. месеца председник општине Дубљанске у срезу Мачванском, Милош Ђурковић, са кметом селским, Живаном Машићем, отишли су кући Ивана Ј. Ћосича из Дубља, да овога и његовог брата Стевана отерају судници општинској, пошто су Стевана у некој крађи ухватили. Иван није хтео ићи на позив председника и кмета правдајући се да он није крив, и у том препирању дохвати сикиру коју је тек од ковача био донео наоштрену, њом насрне на председника Милоша и једним ударом одсече му главу тако, да је просто на једној жилици висила; то му не би доста, но како кмет Живан беше притрчао у помоћ погинулом председнику Милошу, удари и овога сикиром са леве стране прсију и опасно га повреди. Срећа је, што сикира није допрла до опне од срца, иначе би и Живан платио главом а овако има наде на оздрављење. Иван је притворен.

Нов жупан у Торонталу. У званичним новинама изашао је указ, којим краљ грофа Николу Бетлена, досадањег великог жупана торонталске жупаније, скида са тога места. Уједно на то место поставља др. Л. Делиманића досадањег торонталског поджупана.

Увреда султана. Београдски листови јављају: 25. о. м. пре подне био је у првостепеном варошком суду поновљен претрес г. Пери Тодоровићу, одговорном уреднику „Малих Новина“ за то, што је у својим новинама, а у чланку „Што дикла, навикла“, нанео увреду турскоме султану. Г. Тодоровићу је по томе делу већ био једанпут претрес у суду и он је био ослобођен сваке казне, али је та пресуда пала код касационога суда, и данас је, према примедбама касационога суда, изречена нова пресуда. Суд је нашао, да се у инкримисаним изразима оптуженога чланка налази дело увреде из члана 20. П. одељка закона о штампи, јер се чланком на неуљудан начин вређа част султанова. За то дело је одговоран Пера Тодоровић, као писац чланка, па га је суд казнио са три месеца дана затвора, који ће се рачунати од дана, кад се слободе лиши и да плати суду таксе 15 динара.

† Михајло Миловановић, пешак кроз Европу. Читамо у „Београдским Новинама“: „Тихо и нечујно испустио је у једној удаљеној соби београдске болнице своју измучену душу један Србин, чије име треба са поштовањем и признањем на овоме месту споменути. — Михајло Миловановић је постао познат свету са чувеног путовања пешице по Европи. Он је за сразмерно кратко време направио колосално велики пут пешице око целе Европе, без икаквих средстава за живот. Тиме је хтео да покаже, како је сам често пута понављао страноме свету, да су и Срби у стању да издрже велике препоне и јуначки истрају у једном путовању тако опасноме и везаном са масом тешкоћа. — Па ипак Миловановић је све то савладао великим напорима и сјајном издржљивошћу. Када се са тога пута повратио натраг у отаџбину, њему је указивана пажња, коју је доиста заслуживао . . . Опис свога интересантнога путовања почео је он штампати у свескама, које су

имале приличнога успеха. — Треба читати те његове успомене са великога пута по Европи. Оне нису писане са много научнога знања; не, њих је Миловановић писао искрено и просто, — он је у њима износио цео свој опасни пут онако, какав је збиља био, и то лаким и популарним стилом, да га је могао свако разумети. — Из тих његових описа лепо се види, са колико је енергије владао тај кураžни и издржљиви Србин, који је на томе ризичноме путу савладао хиљаде препона и тешкоћа. — Он је био отпочео да путује по Србији — и то увек пешице — и да држи предавања о своме чудноме путовању. — Свет се радо одазивао тим његовим предавањима и искрено му захваљивао на великој енергији и издржљивости. — Али његова гвоздена природа отпочела је да малаксава. Стално форсирани марш кроз толике земље, кроз ледене и снежне пределе, уморио је младога Миловановића и сувише... — И 25. о. м. после подне однето је из варошке болнице његово толико уморено тело на ново гробље". — Лака му црна земља! Михајло Миловановић свратио је при повратку са свог пута и у Нови Сад, где је држао два предавања и оставио лепу успомену.

Против двобоја. Легациони секретар Др. Хенрих гроф Куденхов, написао је недавно једну студију о покрету против двобоја под насловом: „Der Minotaur der Ehre". У тој књижици својој оштро и ватрено доказује бесмислицу и варваризам те средњевековне установе; побија разлоге, које наводе присталице двобоја и доказује, да двобој није „нужно зло, кога морамо, хтели не хтели, задржати", него га треба једанпут за свагда укинути. „Част је", вели он, „објективно узевши: мњење других о нашој вредности; а субјективно: наше страховање од тога мњења." — Он разликује прво грађанску част: признање других људи, да ми поштујемо свачије право и да се у своју корист никада не служимо неправичним и законом забрањеним средствима; за тим сталешку част: признање, да ми оне дужности, које смо на се примили, вршимо предано и поштено; и најпосле ону назови витешку част: да не смемо отрпити никакву увреду и да морамо свагда бити готови, да ју крвљу са себе сперемо. Овај последњи појам о части нису познавали класични народи старога века, а ни данас га не познају образовани азијски народи: Кинези, Хиндуси и Муслимани. Тај лажни појам о части, постао је у „ритерско" доба. За такву част не ће да зна култура енглеска, шведска, норвешка, данска, холандска и швајцарска. Врло лепо разлаже писац бесмислице и страхоте, које ствара такав појам о части те позива свакога, да се одупре овим грозотама. Писац сматра за велику погрешку, што се покрету против двобоја предаје искључиво верски карактер. Папе су бадава проклињали двобој. Та он је и поникао из верских заблуда средњега века, из т. зв. „божјег суда" и „судских двобоја". Треба као хришћани да се стидимо, када помислимо, да су поганици и мухамеданци сличне грозоте већ давно укинули. Писац, који се годинама бавио у Јапану, врло занимљиво прича, како је јапански парламенат већ 1869. год. на предлог парламентског тајника Оно Сејгоро, укинуо „харикири". Описује за тим борбу, која се у Америци водила против двобоја, те при крају долази до закључка, да је двобој прикривена крвна освета, дакле једна установа, коју сада још налазимо само код нецивилизованих народа. Писац се нада, да ће двобоји и у Аустро-Угарској ускоро нестати и да католичка Аустрија у томе неће хтети заостати иза протестантских држава.

Брзојави „Застави."

Стигли 27. новембра.

Будимпешта. Финансијски одбор земаљскога сабора примио је законски предлог о броју регрута.

Независна странка решила је да продужи дебату о индемнитету како законски предлог за земаљску обрану ове године не би дошао на расправу, те да се тако не постигне истакнута цел, која хоће да се постигне овом акцијом.

Будимпешта. На питање Вишонтајево одговара Сел, да се полицијско мешање не сме простирати на научна предавања. За тим подноси министар-председник Сел законски предлог о подели магнатског достојанства грофовима Сигфриду и Симону Вимфему и барону Треијтенбурбу. Леви ца виче: Чудни су то мађарски магнати. Сел: Станују од 100 година овде. Добри су Мађари, само кад би имали много таквих. Продужена дебата о индемнитету. Посланик Марјаји говори против.

Трговина.

НОВИ САД, 27. новембра 1902. г. Пшеница прва квалитет нова 7 фор. 50—— н. Пшеница средња 7 ф. 20—40 н. Пшеница лакша роба 7 ф. 10—— н. Наслица 6 ф. 20—50 н. Јечам 5 ф. 60—80 н. Зоб 6 ф. ——— н. Кукуруз у зрну стари 6 ф. 40—50 н. у зрну нови 5 ф. 60—70 у клипу — ф. ——— н.

Маст 62 фор. Сланина сува 62 фор. дебела 62 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	38—40 нов.	живе мере
„ средњи . .	36—37 нов.	
„ лаки . . .	34—35 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	30—34 нов. по клгр.
Јагњци	——— по пару фор.
Овци .	8—16 по пару фор.

*

Стање воде под Новим Садом.

26. новембра било је	0·31 мет.
27. новембра било је	0·34 мет.

*

БЕЧ, 2. дец. 1902. по р. (Оригинални извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 11659 к., дошло је 4455 к. млађе врсте, 6575 к. угојених мађ. соја. — Свега 11030 к. дотерано.

Трговина је била живља.

Продавало се:

Прима роба	100—103 пот.	изнимно 103 пот.
Средња „	96—99 „	
Сремска „	95—99 „	
Назимад „	70—86 „	

Цена је сланини 118—120 кр.

„ „ масти 128—130 кр. Све од 100 кгр

*

Вашар рогате марве.

На данашњем вашару рогате марве беше дотерано свега 3612 комада, од којих беше 2959 угојених и 653 комада мршавих.

Трговина је била живља.

Немачке прима —	80—90 пот.
Слабије — — —	66—76 „
Мађарске прима —	70—78 „
Средње — — —	50—60 „
Бикови немачки прима	60—71 „
Бикови немачи слабији	50—59 „

од 100 килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

Званичне белешке будимпештанске берзе.

26. новембра (8. децембра.)

Поред умеренije понуде и слабе прође цена је пала Продато је на 35.000 метарских центи.

Пшеница банатска, нова, каквоћа по хектолитру од 76 до 79 цене од 50 килограма од 8 кр. 50 пот. до 8 кр. — п. потиска нова, каквоћа по хектолитру од 78 до 81 цена од 50 килограма од 8 кр. 40 пот. до 8 кр. 20 п. пештанска, нова, каквоћа по хект. од 76 до 81 цена од 50 килограма од 8 кр. 20 пот. до 8 кр. 12 п.; бачка, каквоћа по хкл. од 76 до 78, цена од 50 кр. од 8 кр. 27 п. до 8 кр. 25 п. Све на три месеца.

Раж, нова цена од 50 кгр. од 6 кр. 80 п. до 6 кр. 62½ п.

Јечам, за пићу од 50 кгр. од 5 кр. 97 п. до 5 кр. 70 п.

Зоб, цена од 50 кгр. од 6 кр. 75 п. до 6 кр. 45 п.

Кукуруз стари, цена од 50 кгр. од — кр. — п. до — кр. — п.

Репица, цена од 50 кгр. од 10 кр. — пот. до 10 кр. 50 пот.

Проја, од 5 кр. 80 п. до 6 кр. — п.

Маст, 50 кгр. 66 кр. — п. до 66 кр. 50 п.

Сланина, 50 кгр. 52 кр. — п. до 52 к. 50 п.; сушена 54 кр. — пот. до 54 кр. 50 п.

Шљиве, босанске 50 кгр. од 18 кр. 25 п. до 19 кр. — п.; славонски пекмез 50 кгр. 17 кр. 25 п. до 17 кр. 75 п. српски пекмез 15 кр. 25 п. до 15 кр. 75 п.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи.

Дукати	11 кр. 35 п
Наполеондори (20 франака)	19 кр. 08 п.
Угарска златна рента (од 100 круна) . .	120 кр. 20 п
Угарска крунска рента	97 кр. 70 п.
Аустријска златна рента	120 кр. 30 п.
Немачке државне марке (од 100 мар.) .	117 кр. 07 п
10 фунти стер. (мењачки курс у Лондону)	239 кр. 40 п.

Терминска продаја (шлусови).

Жито за април 1903.	7·74	7·72
Раж за април 1903.	6·72	—6·70
Зоб за април 1903.	6·32	—6·33
Кукуруз за мај 1903.	5·80	5·79

Књижевна вест.

МАЈСКИ САБОР

(1902.)

НАПИСАО

ЈАША ТОМИЋ.

Књига је преко 10 штампаних табака (164 стране). Цена јој је 40 потура. Препродавци имају 33%.

Поручбине се шаљу на адресу

Коста Лера
Нови Сад.

Српска издавачка књижарница и штампарија

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

КОД СВ. САВЕ **У НОВОМ САДУ** КОД СВ. САВЕ.

Одликована од Његовог Крал. Височанства Господара Црне Горе **КЊАЗА НИКОЛЕ I.** са златном медаљом за заслуге и ревносно издавање и ширење српске књиге по Српству, приликом 25-годишњице књиго-издавања.

1875. 1902.

НОВО! НОВО!

Изашао је из штампе

РЕЧНИК

СРПСКОГ И НЕМАЧКОГ ЈЕЗИКА

(речник за џеп) приредио

Андрија М. Матић,
гимн. професор.

Немачко-српски део.

Давнашња је потреба изискивала овај речник, те смо се на млога тражења решили да га издамо — за сад **немачко српски део** — а за месец дана изаћи ће и **српско-немачки део.** — Овај речник је новина у књижевности нашој, јер га у том формату неимадосмо. Нарочито је добра страна овог речника та, што је приређивач госп. професор Матић, врловешто и практички га уредио и додао списак немачких неправилних глагола, а то је новина, на која приређивачи у другим речницима до сада нису обраћали пажње — а баш тај додатак подиже вредност овога речника.

Ова књига изнаша **25 штампаних табака (380 страна)** а штампана је на лепој хартији са укусном израдом, — **уз то је књига укоричена у тврде црвене платнене корице са уштампаним насловом.**

Цена је само

1 фор. 25 новч. (2 круне 50 пот.)

Препродавцима дајемо књижарски рабат.

Ко нам год **за речник новац унапред пошаље** доставићемо га о нашем трошку (напомињемо, нека се дода још 25 потура за рекомандацију — па се неће моћи на пошт. изгубити.)

Нови Сад, пред св. Пантелију 1902.

С поштовањем

478 8— **Браћа М. Поповићи.**

РИБА МОРУНА!

Част нам је поштованој публици у месту и околини до повољног знања ставити, да ћемо у идући **петак** т. ј. **29. новембра (12. децембра)** о. г. једну фришко уловљену

160 кила тешку моруну

по врло повољној цени на овдашњој рибњој пијаци сећи и на килу продавати. За што многобројнију посету умољавају

с поштовањем

3—3 **Браћа Ловрековићи**

ЗА МОЈУ

ШПЕЦЕРАЈСКУ И МЕШОВИТУ

ТРГОВИНУ

потребујем једног млађег спомоћника, скоро ослобођени има првенство.

Р. Поповић
805 3—3 у Молу (Mohol).

На сваком листу водени знак.

СВЕТСКИ ЕКСПОРТ!

Прави египатски папирни омотци за цигаретле (Hülsen) јесте

AIDA

а које су свуда припознате за најбоље за здравље посве нешкодљиве.

289 38-40

СВЕТСКИ ЕКСПОРТ!

Добија се у главним и споредним трафикама

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Мајстића у Новом Саду.